

HELSEPERSONELLKOMMISJONEN MØTER MOTBØR

Tunge høringsinstanser går hardt ut mot Helsepersonellkommisjonens anbefaling. Her forklarer SSB-forsker Erling Holmøy hvorfor.

Helsepersonellkommisjonens NOU «Tid for handling» anbefaler at Norge ikke bør øke andelen årsverk vi bruker på helse og omsorg fram mot 2060, til tross for at andelen innbyggere over 80 år vil tredobles.

- Dette premisset møter sterk motbør i høringsuttalelsene fra Legeforeningen, Universitetet i Oslo, Universitet i Bergen og LO i Norge.
- Kritikken kommer også fra Statistisk sentralbyrås økonom Erling Holmøy, som står ansvarlig for mye av tallgrunnlaget som NOUen bygger på.

I det følgende får du kortversjonen av SSB-forskerens kritikk og en anbefaling til en mer bærekraftig politikk i møte med de demografiske endringene.

ANALYSE

1. Kommisjonens anbefaling er ikke mulig å gjennomføre

Erling Holmøy mener kommisjonens anbefaling ikke er gjennomførbar: Etterspørselen etter helse- og omsorgstjenester vil øke automatisk når andelen eldre øker kraftig. Møtes ikke dette av tjenester i offentlig regi, vil mer og mer foregå i kommersiell regi.

«For et så velstående samfunn som det norske er det egentlig utenkelig, for meg, at vi ikke skulle ta vare på våre eldres mest basale behov,» forteller Holmøy i Manifest Analyses pamflett «Bære eller bryte. På vei mot en klasseslett eldreomsorg?».

Skal man hindre folk med kjøpekraft fra å ivareta de eldres basale behov «måtte man ha behandlet helse- og omsorgstjenester like strengt som prostitusjon og narkotika.»

2. Kommisjonens anbefaling mangler faglig begrunnelse

Kjernen i Helsepersonellkommisjonens begrunnelse for sitt kontroversielle forslag lyder slik:

«Om kort tid, vil ikke øvrige næringer og sektorer lengre akseptere en videre økning i sysselsettingen i helse- og omsorgstjenesten. Det er fordi den samtidig vil redusere tilgjengelig arbeidskraft for dem.»

SSB-forsker Holmøy mener denne begrunnelsen er «direkte gæren», sett fra et samfunnsøkonomisk fagståsted.

«Bedriftene tenker på seg og sitt. For dem er det selvsagt en fordel å ha en lang kø av ledige arbeidere å velge blant,» påpeker forskeren. Men samfunnsøkonomisk sett, er målet å utnytte de samlede ressursene best mulig. Behovene som er viktigst for innbyggerne bør ivaretas før de som er mindre viktige.

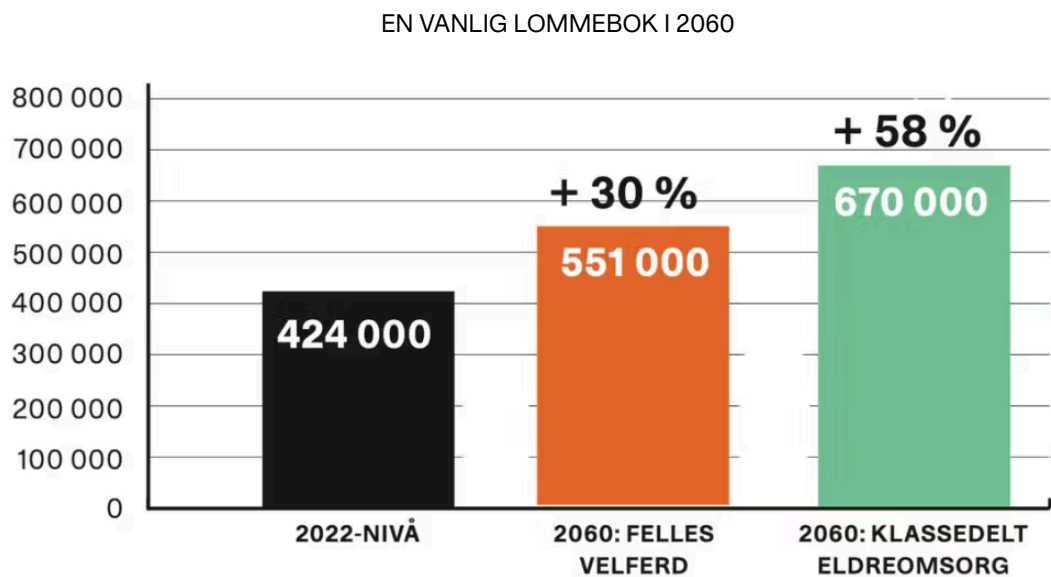
«Og da kan ikke jeg se hva som skulle tilsi at helse og omsorg skal være nødt til å sitte nederst ved bordet og vente til alle andre virksomheter har forsynt seg med den arbeidskraften de trenger» sier Holmøy.

Amerikanske økonomer har vist at jo høyere materiell velstand folk har, jo mer prioriterer vi helse og flere leveår framfor økt materielt forbruk. [\[1\]Gå til fotnote nummer \(https://manifest-mocha.vercel.app/rapport/orientering-helsepersonellkommisjonsnens-rapport-moter-motbor#fotnote-1\)](https://manifest-mocha.vercel.app/rapport/orientering-helsepersonellkommisjonsnens-rapport-moter-motbor#fotnote-1) 1 (<https://manifest-mocha.vercel.app/rapport/orientering-helsepersonellkommisjonsnens-rapport-moter-motbor#fotnote-1>) I et Norge med økt andel eldre, er økt andel årsverk i helse og omsorg den naturlige utviklingen, ifølge Holmøy.

3. Det er økonomisk fullt mulig å møte eldrebølgen med fortsatt felles velferd

I ett av SSBs scenarier for fortsatt felles velferd under eldrebølgen, ligger det an til en dobling av andelen årsverk vi bruker på helse og omsorg fram mot 2060, fra rundt 13 til rundt 26 prosent. Vil skatteøkningen som kreves for å gi rom til denne økte offentlige etterspørselen etter arbeidskraft ødelegge nordmenns private kjøpekraft?

Svaret er nei. Erling Holmøys anslag illustrerer hvordan vi kan finansiere en fellesskapelig eldreomsorg i 2060 og fortsatt oppleve markant vekst i det private forbruket.

EN VANLIG LOMMEBOK I 2060: Figuren viser hva en typisk lønnsmottaker har igjen etter skatt i 2060 sammenlignet med 2022 i to scenarioer: Ett der vi svekker felles eldreomsorg (klassedelt eldreomsorg) og ett der vi finansierer eldrebølgen i fellesskap (felles velferd). Takket være økende produktivitet, øker inntektene uansett. Forskjellen ligger i hvor mye av veksten vi flytter til felles velferd via skatt.

EN VANLIG LOMMEBOK I 2060

EN VANLIG LOMMEBOK I 2060: Figuren viser hva en typisk lønnsmottaker har igjen etter skatt i 2060 sammenlignet med 2022 i to scenarioer: Ett der vi svekker felles eldreomsorg (klassedelt eldreomsorg) og ett der vi finansierer eldrebølgen i fellesskap (felles velferd). Takket være økende produktivitet, øker inntektene uansett. Forskjellen ligger i hvor mye av veksten vi flytter til felles velferd via skatt.

POLITISK ANBEFALING

Vi har fortsatt råd til felles velferd. Det uløste problemet for norske politikere er derfor ikke økonomisk, men politisk: Kan vi få mange nok velgere med på at en forsterket skatteinnsats er nødvendig for å sikre felles velferd og forebygge en klassesdeling av eldreomsorgen?

Erling Holmøy foreslår at den særskilte utfordringen vi kaller eldrebølgen møtes med et særskilt politisk grep:

- **En øremerking av økte skatter til helse og omsorg**

En Ipsos-måling fra 2016 viste at 70 prosent av velgerne sier seg «villig til å betale mer i skatt enn i dag om du visste at pengene øremerkes forbedring innen sykehus, eldreomsorg, skole, barnehage og barnevern?». Også blant Høyres velgere sa 62 prosent ja til økt skatt på disse premissene.

Det finnes motargumenter. Budsjettene kan bli mer kompliserte. Og hva om alle gode formål også ønsker seg øremerking? Spørsmålet er kanskje hva som blir verst.

Hvis alternativet er sammenbrudd i velferdsstatens helse- og omsorgstjenester, er det kanskje verdt å våge seg på litt nytenking på budsjettfronten.

Pamfletten «Bære eller bryte. På vei mot en klassesdelt eldreomsorg?» kan kjøpes hos [Forlaget Manifest](https://manifest.no/index.php?route=common/home) (<https://manifest.no/index.php?route=common/home>).